

МІНІСТЭРСТВА СЕЛЬСКАЙ ГАСПАДАРКІ І ХАРЧАВАННЯ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«ВІЦЕБСКАЯ ОРДЭНА «ЗНАК ПАШАНЫ» ДЗЯРЖАЎНАЯ АКАДЭМІЯ
ВЕТЭРЫНАРНАЙ МЕДЫЦЫНЫ»

І. В. Валынец, Ю. У. Баушына

НАВУКОВЫ СТЫЛЬ І ЯГО АСАБЛІВАСЦІ

Метадычныя ўказанні для студэнтаў факультэта ветэрынарнай медыцыны і
біятэхналагічнага факультэта па спецыяльнасцях
«Ветэрынарная медыцына»; «Вытворчасць прадукцыі жывёльнага
паходжання»; «Ветэрынарная санітарыя і экспертыза»;
«Ветэрынарная фармацыя»

Віцебск
ВДАВМ
2024

УДК 811.161.3

ББК 81.2Бел

В15

Рэкамендавана да выдання метадычнай камісіяй біятэхналагічнага факультэта і
факультэта ветэрынарнай медыцыны
УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная
акадэмія ветэрынарнай медыцыны»
ад 31 студзеня 2024 г. (пратакол № 1)

Аўтары:

старшы выкладчык *І. В. Валынец*;

старшы выкладчык *Ю. У. Баушына*

Рэцэнзенты:

кандыдат філалагічных навук, дацэнт *Т. П. Слесарава*;

доктар педагагічных навук, дацэнт *Л. С. Васюковіч*

Валынец, І. В.

В15 Навуковы стыль і яго асаблівасці : метадыч. указанні для студэнтаў
факультэта ветэрынарнай медыцыны і біятэхналагічнага факультэта па
спецыяльнасцях «Ветэрынарная медыцына»; «Вытворчасць прадукцыі
жывёльнага паходжання»; «Ветэрынарная санітарыя і экспертыза»;
«Ветэрынарная фармацыя» / І. В. Валынец, Ю. У. Баушына. – Віцебск :
ВДАВМ, 2024. – 32 с.

Метадычныя ўказанні напісаны ў адпаведнасці з вучэбнай праграмай
для вышэйшых навучальных устаноў «Беларуская мова (прафесійная
лексіка)» для студэнтаў факультэта ветэрынарнай медыцыны і
біятэхналагічнага факультэта па спецыяльнасцях 7-07-0841-01
«Ветэрынарная медыцына»; 6-05-0811-02 «Вытворчасць прадукцыі
жывёльнага паходжання»; 6-05-0841-01 «Ветэрынарная санітарыя і
экспертыза»; 6-05-0841-02 «Ветэрынарная фармацыя». Яны змяшчаюць
тэарэтычны матэрыял па навуковым стылі і практыкаванні, накіраваныя на
паспяховае засваенне матэрыялу. Метадычныя ўказанні утрымліваюць
дадаткі: табліцу «Функцыянальныя стылі беларускай мовы», узор
афармлення рэферата, кароткі руска-беларускі слоўнік навуковых
тэрмінаў.

УДК 811.161.3

ББК 81.2Бел

© УА «Віцебская ордэна «Знак Пашаны»
дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай
медыцыны», 2024

Уводзіны

Дадзеныя метадычныя ўказанні складзены ў адпаведнасці з вучэбнай праграмай для вышэйшых навучальных устаноў «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» для спецыяльнасцей 7-07-0841-01 «Ветэрынарная медыцына»; 6-05-0811-02 «Вытворчасць прадукцыі жывёльнага паходжання»; 6-05-0841-01 «Ветэрынарная санітарыя і экспертыза»; 6-05-0841-02 «Ветэрынарная фармацыя» (Віцебск, 2023).

Асноўная мэта – сістэматызаваць веды студэнтаў па навуковаму стылю беларускай мовы, удасканаліць веданне тэрміналагічнай лексікі па абранай спецыяльнасці праз узбагачэнне слоўнікавага запасу.

Матэрыял пададзены згодна з этапамі вывучэння дадзенай тэмы і падзелены на тэарэтычную і практычную часткі.

Галоўнае ў мове навуковага стылю – паслядоўнасць і дакладнасць выкладу фактаў, аб'ектыўнасць ацэнак, дакладнасць у фармулёўцы рашэнняў той ці іншай праблемы. Мове навуковых тэкстаў не ўласціва эмацыянальная афарбаваная лексіка, назоўнікі і прыметнікі з суфіксамі суб'ектыўнай ацэнкі, выклічнікі, экспрэсіўная фразеалогія. Усё гэта і пакладзена ў аснову тэарэтычнага і практычнага матэрыялу дадзеных метадычных ўказанняў.

Прапанаваныя ва ўказаннях заданні распрацаваны з улікам лінгвістычных патрабаванняў, якім павінен адпавядаць навуковы тэкст. Асноўная ўвага скіравана на фарміраванне наступных уменняў у студэнтаў:

- ✓ дыферэнцыраваць лексіку беларускай мовы паводле розных крытэрыяў і ўжываць словы і тэрміны беспамылкова і дарэчна;
- ✓ перакладаць тэксты па спецыяльнасці з рускай мовы на беларускую і наадварот, пазбягаючы інтэрферэнцыйных памылак;
- ✓ адаптаваць камп'ютарны пераклад навуковых тэкстаў, знаходзіць і выпраўляць памылкі на розных моўных узроўнях.

Усе тэксты маюць практычную скіраванасць, пашыраюць тэрміналагічны запас студэнтаў.

Дадатак 1 змяшчае табліцу «Функцыянальныя стылі беларускай мовы».

Дадатак 2 падае ўзоры афармлення тытульнай старонкі, зместу рэферата, а таксама прыклады афармлення спіса выкарыстанай літаратуры.

Дадатак 3 падае невялікі руска-беларускі слоўнік навуковых тэрмінаў, што ўяўляюць пэўную цяжкасць пры перакладзе на беларускую мову.

ТЭМА 1. ФУНКЦЫЯНАЛЬНЫЯ СТЫЛІ. НАВУКОВЫ СТЫЛЬ І ЯГО ФУНКЦЫЯНАЛЬНА-КАМУНІКАТЫЎНЫЯ ХАРАКТАРЫСТЫКІ

Тэарэтычная частка

Функцыянальныя стылі

У кожнай нацыянальнай мове на працягу яе развіцця замацоўваюцца грамадска ўсвядомленыя нормы ўжывання сінанімічных сродкаў мовы з улікам абставін і мэт выказвання. Гэтыя нормы і з’яўляюцца асновай для вылучэння функцыянальных стыляў мовы.

Такім чынам, большасць сучасных даследчыкаў вылучаюць наступныя формы і стылі маўлення: вуснай форме маўлення адпавядае **гутарковы** функцыянальны стыль, пісьмовай форме маўлення – кніжныя функцыянальныя стылі: **афіцыйна-дзелавы** (функцыя паведамлення), **навуковы** (функцыя паведамлення і тлумачэння), **публіцыстычны** (функцыя паведамлення і ўздзеяння), **мастацкі** (функцыя пачуццёвага ўздзеяння мастацкімі вобразамі).

Навуковы стыль і яго функцыянальна-камунікатыўныя характарыстыкі

Навуковы стыль – паняцце даволі шырокае. Ён выкарыстоўваецца ў галіне навукі і тэхнікі, аб’ядноўваючы неаднародныя па форме і прызначэнні віды літаратуры. Навуковы стыль прызначаны для фіксавання, захоўвання, перадачы інфармацыі ў пэўнай галіне ведаў.

Задачы навуковага стылю:

- па магчымасці дакладна і поўна **растлумачыць** факты рэчаіснасці;
- **паказаць** прычынна-выніковыя сувязі паміж з’явамі;
- **высветліць** заканамернасці гістарычнага развіцця;
- **абгульняць** інфармацыю і інш.

Асноўныя рысы навуковага стылю:

- **лагічнасць** (паслядоўнасць, звязнасць) выкладу;
- **канкрэтнасць, аб’ектыўнасць** выказвання;
- **адназначнасць, дакладнасць, сцісласць** пры інфармацыйнай насычанасці зместу;
- **доказы;**
- **дарэчнасць.**

Асаблівасці навуковага стылю:

- насычанасць тэрмінамі (15-20% усёй лексікі);
- навуковая фразеалогія (*крывяносная сістэма, страўнікава-кішэчны тракт, буйная рагатая жывёла*);
- абстрактная лексіка (*адметнасць, дзейнасць*);
- ужыванне адзіночнага ліку замест множнага (*Воўк – драпежная жывёла з роду сабак.*);
- ужыванне назоўнікаў замест дзеясловаў (*Мае месца павышэнне тэмпературы = павышаецца*);

- займеннік *я* не выкарыстоўваецца ў навуковых тэкстах, ён апускаецца або замяняецца займеннікам *мы*, так званае «аўтарскае мы» або «мы сціпласці»;
- сказ пераважна пачынаецца з дадanych членаў сказа, пабочных канструкцый, дзеепрыслоўных словазлучэнняў, з дадanych частак сказа.

Тэксты ў асноўным негуманітарных галін ведаў могуць быць прадстаўлены **невербальнымі сродкамі** (формулы, умоўныя абазначэнні, графікі, тэхнічныя схемы, табліцы множання, разнастайныя матэматычныя даведнікі, геаграфічныя карты, альбомы, атласы і інш.). Шырока выкарыстоўваюцца канструкцыі з рознымі ўстаўкамі, тлумачэннямі, якія па-за межамі навуковага стылю, як правіла, не ўжываюцца.

У залежнасці ад мэты навуковага паведамлення, спецыфікі адрасата і сферы выкарыстання ў навуковым стылі вылучаюць разнавіднасці (падстылі) навуковага маўлення, якія рэалізуюцца ў жанрах і відах навуковых тэкстаў.

Выдзяляюць наступныя падстылі навуковых тэкстаў:

- **уласна навуковы** (акадэмічны): манаграфія, артыкул, даклад, дысертацыйнае даследаванне, аўтарэферат;
- **навукова-тэхнічны** (вытворча-тэхнічны, навукова-справавы): навукова-тэхнічная справаздача, тэхнічнае апісанне, праектная дакументацыя, тэхнічная дакументацыя;
- **навукова-інфармацыйны**: анатацыя, рэферат, тэзісы, водзыў, рэцэнзія;
- **вучэбна-навуковы** (навукова-навучальны): падручнік, вучэбны дапаможнік, лекцыя, даклад, канспект, курсавая праца;
- **навукова-папулярны**: нарыс, артыкул, брашура, лекцыя.

У кожным з падстыляў навуковага стылю ёсць свае асаблівасці, абумоўленыя спецыфікай прадмета і метадаў даследавання, тэрміналагічным і паняццёвым апаратам, спосабамі і прыёмам і даследавання і аргументацыі атрыманых вынікаў. Аднак гэтыя асаблівасці не ўплываюць на стыль навуковага маўлення. У межах уласна навуковага стылю вылучаюць мову хіміі, медыцыны, фізікі, біялогіі, матэматыкі, лінгвістыкі, права і інш. Маючы спецыфічныя адрозненні ў тэрміналогіі, лексічным і фразеалагічным апаратах, у выкарыстанні невербальных сродкаў (табліцы, графікі, схемы), навуковыя тэксты названых галін навукі аб'ядноўваюцца агульнай прыналежнасцю да навуковага стылю.

Кантрольныя пытанні:

1. Якія стылі маўлення вы ведаеце? Якія функцыі яны выконваюць?
2. У якіх сферах выкарыстоўваецца навуковы стыль?
3. Якія задачы выконвае навуковы стыль?
4. Якія асноўныя рысы мае навуковы стыль?
5. У чым выражаюцца асаблівасці навуковага маўлення?
6. Што ў навуковым стылі адносіцца да невербальных сродкаў?
7. На якія падстылі падзяляецца навуковы стыль?

Практычная частка

Заданне 1. *Прачытайце пераклад сказаў на беларускую мову, выпраўце лексічныя памылкі і растлумачце, чым яны выкліканы:*

Сказ на рускай мове:	Сказ на беларускай мове:
1. Цитология – это биологическая наука, которая изучает строение , функции, индивидуальное развитие и эволюцию клеток.	1. Цыталогія – гэта біялагічная навука, якая вывучае будынак , функцыі, індывідуальнае развіццё і эвалюцыю клетак.
2. С помощью микроскопа Ф. Чези в 1628 г. изучал споры папоротника.	2. З дапамогай мікраскопа Ф. Чэзі ў 1628 г. вывучаў спрэчкі папараці.
3. Полагая, что органы растений состоят в основном из переплетенных волокон, Н. Грю ввел в цитологию понятие « ткань ».	3. Мяркуючы, што органы раслін складаюцца ў асноўным з пераплеценых валокнаў, Н. Гру ўвёў у цыталогію паняцце « тканіна ».
4. Каждый фермент обеспечивает одну реакцию или несколько реакций одного типа, например, жиры в пищеварительном тракте расщепляются специальным ферментом, который не действует на полисахариды или на белки .	4. Кожны фермент забяспечвае адну рэакцыю або некалькі рэакцый аднаго тыпу, напрыклад, тлушчы ў стрававальным гасцінцы расшчапляюцца адмысловым ферментам, які не дзейнічае на поліцукрыды або на вавёркі .
5. Содержание воды в клетках изменяется в зависимости от типа клеток и физиологических условий.	5. Змест вады ў клетках змяняецца ў залежнасці ад тыпу клетак і фізіялагічных умоў.
6. При образовании АТФ – важного макроэнергического соединения – из АДФ и фосфата происходит отщепление воды.	6. Пры адукцыі АТФ – важнага макраэнергічнага злучэння – з АДФ і фасфату адбываецца адшчапленне вады.
7. Размеры пор позволяют проникать из ядра в цитоплазму даже крупным молекулам и частицам.	7. Памеры часу дазваляюць пранікаць з ядра ў цытаплазму нават буйным малекулам і часціцам.
8. Данное важнейшее положение современной биологии не просто вытекает из логических рассуждений, оно доказано рядом точных опытов.	8. Дадзенае найважнейшае становішча сучаснай біялогіі не проста выцякае з лагічных разваг, яно даказана побач дакладных досвідаў.
9. У ацетабулярии одного вида искусственно удалили шляпку и ядро.	9. У ацэтабулярыі аднаго выгляду штучна выдалілі капялюшык і ядро.
10. Включения в клетках печени имеют вид собранных в небольшие гроздьях гранул диаметром 70 нм.	10. Уключэнні ў клетках пячонкі маюць выгляд сабраных у невялікія гронкі гранул дыяметрам 70 нм.

Заданне 2. Запішыце прыведзеныя ніжэй тэрміны і тэрміналагічныя словазлучэнні на-беларуску. Сімптомы якога захворвання тут пералічаны? З тэрмінамі, створанымі на мадэлі “прыметнік + назоўнік”, складзіце сказы.

1. Желтуха, жёлчь, общая слабость, небольшие подъёмы температуры, боли в области правого подреберья, резкое возбуждение, бред, судороги, бессознательное состояние, кожный зуд, кровоточивость дёсен, кровотечение, общее беспокойство, бессонница, рвота, подкожное кровоизлияние, несварение желудка, сыворотка, воспалительное заболевание печени, инфекционный гепатит, инъекция, ядовитые вещества, поджелудочная область, тяжелое осложнение, цирроз печени, развитие заболевания, крайне тяжелое течение заболевания, точечные кровоизлияния, плотный налёт, пальпация, болезненность, подреберье, жёлчный пузырь, печень плотной консистенции.

Заданне 3. Запішыце сінонімы да запазычаных слоў:

- 1) кампетэнтны –
- 2) інтэграцыя –
- 3) негатыўны –
- 4) аптымальны –
- 5) адэкватны –
- 6) легітымны –
- 8) талерантнасць –

Заданне 4. Падбярыце антонімы да наступных слоў:

нараджалінасць –	знешні –
донар –	з’явіцца –
тахікардыя –	набыць –
палепшыць –	павольна –
станоўчы –	уздоўж –
карысць –	гіпертанія –

Заданне 5. Перакладзіце тэрміны і тэрміналагічныя словазлучэнні з рускай мовы на беларускую. Адзначце іх граматычныя асаблівасці (у параўнанні з рускай мовай). Вызначце спосабы ўтварэння назоўнікаў – назваў раслін.

Внесение удобрений; водоросли; влажность растений; гвоздика; девясил; донник белый; дурман; звербой, зерносушилка; злаки; измельчение минеральных удобрений; клевер; крапива жгучая; мать-и-мачеха обыкновенная, мятлик болотный; обработка почвы; окопник; осока; отава; пастбище сеяное; пашня; плотность; подорожник; полынь; промерзание почвы; пырей ползучий; ромашка непахучая; сев; севооборот; семена; скашивание травостоя; скрещивание; соцветие; табак; тимopheевка; травосмесь; дикорастущие, естественные, многолетние травы; тростник сахарный; тысячелистник обыкновенный; шалфей лекарственный, щавель.

Заданне 6. Прачытайце і вызначце падстыль прапанаваных тэкстаў навуковага стылю (адказ абгрунтуйце вусна). Выпішыце словы, якія выступаюць як асноўны стылеўтваральны лексічны сродак.

1. Рамонак аптэчны – аднагадовая духмяная расліна сям’і складанакветкавых, да 50 см вышынёй. Корань стрыжневы, тонкі, галіністы. Кветкі белыя, сярэдзіна жоўтая. У асноўным выкарыстоўваюцца кветкі рамонка. Іх збіраюць у час цвіцення. Сабраную сыравіну высушваюць пры тэмпературы не вышэй 45°C. Настой расліны (1 ст. ложка сыравіны на 1 шклянку кіпеню) выкарыстоўваюць пры бяссоніцы, мігрэні, сутаргах. Настоем рамонка мыюць твар для прыдацця скуры мяккасці і эластычнасці.

2. Дуб – род вечназялёных і лістападных дрэў і кустоў сям’і букавых. Найбольш пашыраны дуб звычайны, або летні – дрэва вышынёй 30-40 (50) м і 80-100 (150) см у дыяметры. Лісце цэласнакрайнае, зубчастае або лопасцевае. Кветкі раздзельнаполыя, тычынкавыя ў доўгіх звіслых каташках, песцікавыя – адзіночныя. Плод – жолуд. Цвіце ў красавіку – маі, жалуды выпяваюць у верасні – кастрычніку. Жыве 400–500, іншы раз да 2000 гадоў. На Беларусі ахоўваецца больш за 40 дубоў-волатаў.

3. Амінакіслоты – арганічныя (карбонавыя) кіслоты, якія змяшчаюць адну або некалькі амінагруп. Яны складаюць асноўную структурную частку малекул бялкоў; адыгрываюць важную ролю у абмене рэчываў; забяспечваюць сінтэз ферментаў, нуклеінавых кіслот, гармонаў і іншых біялагічна актыўных злучэнняў. Большасць амінакіслот можа сінтэзавацца ў арганізме жывёл і чалавека, частка іх не сінтэзуецца і павінна паступаць з кормам. Нястача нязменных амінакіслот у арганізме парушае абмен рэчываў і вядзе да захворванняў жывёлы.

4. Калійная соль утварылася ў засоленых азёрах, лагунах і залівах ва ўмовах гарачага клімату пры моцным выпарэнні. У далёкім геалагічным мінулым, прыкладна 310–320 мільёнаў гадоў таму назад, у дэвонскі перыяд на велізарнай тэрыторыі паўднёва-ўсходняй часткі Беларусі, якую геалагі называюць Прыпяцкім прагібам, існавала мора з павышанай салёнасцю вады. Тэрыторыя Прыпяцкага прагібу на працягу доўгага часу паступова апускалася, прагіналася. Утвораныя пласты солі падпалі пад дзеянне розных прыродных з’яў (высокі ціск, падняцці і інш.). Гэта прывяло да таго, што пласты солі набылі форму пакатых купалоў, якія і захаваліся да цяперашняга часу ў нетрах Беларусі. Соль у нетрах Беларусі ўтварае велізарнейшыя прамысловыя запасы і з’яўляецца каштоўнай сыравінай для народнай гаспадаркі.

Заданне 7. Выкарыстоўваючы дадзеныя словы і словазлучэнні, складзіце і запішыце на выбар 5 сказаў у навуковым стылі.

Дысэртацыя, манаграфія, вучоныя запіскі, кніжны фонд, навуковая канферэнцыя, вышэйшая матэматыка, жывёльны і раслінны свет, пагроза знікнення, рукапісныя матэрыялы, навукова-даследчая лабараторыя, вугляводы, заалогія, пнеўманія, экалогія.

Заданне 8. Прачытайце тэкст. Звярніце ўвагу на падкрэсленыя словы і словазлучэнні, запішыце іх рускамоўныя варыянты. Зрабіце вусны пераклад тэксту на рускую мову.

Роля цынку ў арганізме

Цынк уваходзіць у склад больш чым 200 ферментаў, удзельнічае ў працэсах дыхання, бялковага і нуклеінавага абмену, фарміравання імунітэту.

Цынк знаходзіцца ў органах і тканках пераважна ў арганічна звязанай форме ў выглядзе лёгка дысацыіруючых злучэнняў з бялком.

Цынк неабходны для сінтэзу калагену, рэгулюе смакавую і нюхальную адчувальнасць, абараняе печань ад хімічнага пашкоджання, прадухіляе дзеянне свабодных радыкалаў, спрыяе рэгенерацыі эрытрацытаў і гемаглабіну, узмацняе дзеянне вітаміну А і фоліевай кіслаты, удзельнічае ў сінтэзе палавых гармонаў. Разам з вітамінамі А і С перашкаджае ўзнікненню імунадэфіцыту, стымулюе сінтэз антыцел і аказвае супрацьвіруснае ўздзеянне. Ён неабходны для нармальнай работы гіпофіза, шчытападобнай, падстраўнікавай залозі і прастаты. Пад уплывам яго злучэнняў узмацняецца актыўнасць ганадатропных гармонаў гіпофіза.

Гіпаглікемічнае дзеянне інсуліну таксама залежыць ад цынку.

Цынк нармалізуе тлушчавы абмен, павышаючы інтэнсіўнасць распаду тлушчаў у арганізме і прадухіляючы атлусценне печані.

Мікраэлемент цынк таксама з'яўляецца важным рэчывам для падтрымання і паляпшэння зроку. Таму недахоп цынку можа прывесці да пагаршэння зроку, зніжэння здольнасці адаптацыі да цемры.

ТЭМА 2. КАМПАЗІЦЫЙНА-СТРУКТУРНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ НАВУКОВАГА ТЭКСТУ. ЛЕКСІКА ТВОРАЎ НАВУКОВАГА СТЫЛЮ

Тэарэтычная частка

Паняцце тэксту

Тэкст (ад лацінскага *textus* – тканіна, спляценне, сувязь, пабудова) – гэта паведамленне (напісанае, надрукаванае або выказанае вусна), якое характарызуецца сэнсавай завершанасцю і інтанацыйнай аформленасцю.

Кампаненты тэксту арганізаваны ў выглядзе ланцужка: літара – слова – сказ – абзац – тэкст. Сказы і абзацы ў тэксце аб'яднаны агульнай тэмай.

Тэксту ўласцівы наступныя прыметы:

- тэматычнае адзінства;
- сэнсавая і структурная цэласнасць (кожны сказ стаіць на сваім месцы, паміж імі існуе сэнсавая і граматычная сувязь);
- завершанасць і закончанасць выказвання.

Сродкі тэкставай сувязі

Для аб'яднання частак тэксту (сказаў, абзацаў) выкарыстоўваюцца разнастайныя сродкі сувязі:

- паўтор слоў і словазлучэнняў з папярэдняга сказа ў наступным;

- словы і словазлучэнні, сінанімічныя адпаведным элементам папярэдняга сказа;
- займеннікі і прыслоўі замест адпаведных назваў з папярэдняга сказа;
- злучнікі, якія непасрэдна звязваюць наступны сказ з папярэднім;
- пабочныя словы і словазлучэнні, кампазіцыйна звязаныя з папярэднім інфармацыяй;
- няпоўныя сказы, сэнс якіх узнаўляецца з папярэдніх;
- аднатыпныя канструкцыі пры пабудове суседніх сказаў або іншых частак тэксту (так званы сінтаксічны паралелізм).

Тыпы тэксту

У стылістыцы традыцыйна вылучаюцца тры тыпы тэкстаў: апісанне, апавяданне і разважанне.

Апісанне выкарыстоўваюць пры неабходнасці дэталёвай характарыстыкі прадмета ці стану рэчаіснасці з падрабязным пералічэннем шэрага прымет, што існуюць у пэўны момант (партрэт, краявід, інтэр'ер, якасць і г.д.). Апісанне заўсёды статычнае. Яго задача – адказ на пытанне **які прадмет?** Схема апісальнага тэксту: агульнае ўяўленне аб прадмеце (што гэта такое), яго выгляд, прыметы, уласцівасці і роля. Апісанне можа быць мастацкім і навуковым.

Апавяданне служыць для выражэння часавай, храналагічнай паслядоўнасці дзеянняў або з'яў, паказвае сувязь паміж дзеяннямі. Схема апавядання: **уступ** (завязка) – **асноўная частка** (з кульмінацыяй) – **развязка** (можа быць канцоўка з высновамі аўтара).

Разважанне выкарыстоўваецца тады, калі неабходна паставіць пытанне **чаму?** і адказаць на яго. Разважанню ўласціва лагічнае развіццё думкі – у чым прычына з'явы, што атрымалася ці атрымаецца ў выніку. Схема разважання: **тэзіс** – **доказы** – **высновы** (вывады).

Апавяданне можа спалучацца з апісаннем і разважаннем; апісанне можа пераходзіць у апавяданне, а разважанне ў апісанне.

Спосабы сувязі сказаў у тэксце

Сказы могуць звязвацца паслядоўнай або паралельнай сувяззю.

Пры **паслядоўнай** (ланцуговай) сувязі змест кожнага наступнага сказа дапаўняе змест папярэдняга і звязаны з ім: думка развіваецца паступова, сказы сэнсава і структурна быццам “чапляюцца” адзін за аднаго.

Пры **паралельнай** сувязі змест першага сказа дапаўняецца зместам усіх наступных сказаў (часцей за ўсё даецца апісанне, пералічэнне ці супастаўленне). Асноўны сродак аб'яднання сказаў пры гэтым відзе сувязі – форма часу дзеясловаў-выказнікаў.

Часта ў тэкстах выкарыстоўваюцца адначасова абодва віды сувязі: паслядоўная з элементамі паралельнай або паралельная з элементамі паслядоўнай.

Абзац

Чляненне тэксту на абзацы робіць выказванне лагічным, цэласным. Асабліва дакладным лагічным адзінствам і паслядоўнасцю характарызуюцца абзацы ў навуковых творах. Звычайна ў пачатку абзаца выказваецца асноўная

думка, а потым даецца дэталёвае тлумачэнне, якое падмацоўваецца аргументамі, доказамі, прыкладамі, цытатамі і інш. Абзац у навуковым тэксце будзе па лагічным плане: ад агульнага да прыватнага, ад сцвярджэння да доказу, ад прычыны да выніку. Сувязь паміж сказамі ў абзацы можа быць вельмі цеснай ці слабай. Гэта залежыць ад жанрава-стылістычнай асаблівасці літаратурнага твора.

Асаблівасці лексікі навуковага тэксту

Навука як своеасаблівая сфера чалавечай дзейнасці мае сваё прызначэнне – даць праўдзівую інфармацыю аб навакольным свеце. Асноўная функцыя навуковай мовы – доказы выклад навуковай інфармацыі, дакладнае, строгае і лагічнае выказванне думкі. Гэтай функцыяй абумоўліваецца спецыфіка навуковага тэксту: навуковая тэматыка, абстрактнасць і абагульненасць, аб'ектыўнасць і дакладнасць, лагічнасць і строгасць, доказнасць, насычанасць фактычнай інфармацыяй.

У тэкстах навуковага стылю выкарыстоўваецца абстрактная лексіка, характэрная для пэўнай галіны навукі. У навуковых тэкстах слова як лексічная адзінка называе звычайна не канкрэтны, асобна ўзяты прадмет, а цэлы клас аднастайных прадметаў, з'яў, гэта значыць, што слова выражае не прыватнае, не індывідуальнае, а агульнае, з'яўляецца паняццем – абагульненым адлюстраваннем у свядомасці чалавека рэалій навакольнага свету. Абагульнена-абстрактны характар навуковага маўлення праяўляецца таксама ў адборы лексічнага матэрыялу (пераважае ўжыванне назоўнікаў, выкарыстанне пэўных форм дзеясловаў і інш.) і ў спецыфічных сінтаксічных канструкцыях (выкарыстанне няпэўна-асабовых сказаў, пасіўных канструкцый і інш.).

Лексіка твораў навуковага стылю можа быць умоўна падзелена на тры групы. Найбольшую групу складаюць так званыя **агульныя, ці нейтральныя**, словы, якія сустракаюцца ва ўсіх стылях мовы. Гэтыя словы суадносяцца з паняццямі рэчываў, колькасці, прасторы, часу, ацэнкі з'яў навакольнай рэчаіснасці: *вада, газ, вышыня, велічыня, рухаць, указваць, гаварыць, меркаваць і інш.*

Другая група – словы **агульнанавуковага ўжывання**, якія не ўваходзяць у пэўную тэрміналагічную сістэму. Яны выкарыстоўваюцца ў навуковых творах розных галін ведаў: *пошук, значэнне, эксперымент, узаемасувязь, аналіз і г.д.*

Трэцяя група – словы і словазлучэнні, якія гранічна дакладна абазначаюць **спецыяльныя паняцці або прадметы (тэрміны)**: *пориань* (тэхн.), *аорта* (мед.), *касцяк* (анат.), *кафеін* (фарм.), *парасонавыя* (заал.), *лімоннік* (бат.) і г.д.

Лексічны склад мовы навукі характарызуецца ўжываннем слоў, уласцівых толькі гэтаму стылю, наяўнасцю спецыфічнай лексікі – тэрміналогіі (вет., мед., экан., паліт., юрыдычн. і г.д.).

У навуковых тэкстах выкарыстоўваюцца амаль усе часціны мовы, выключэнне складаюць выклічнікі. Аналіз ужывання слоў самастойных часцін мовы і іх форм дазваляе заўважаць перавагу адных часцін мовы і іх форм над

іншымі. У параўнанні з гутарковым, публіцыстычным стылямі і мовай мастацкіх твораў у навуковых тэкстах менш ужывальныя дзеясловы. Пры гэтым у навуковых тэкстах большасць дзеясловаў-выказнікаў ужываецца ў форме 3-й асобы цяперашняга часу, паколькі абазначаюць не дынамічны стан у момант маўлення, а цяперашні час, пастаянны, надчасавы.

Для навуковых тэкстаў характэрна ўжыванне аддзеяслоўных назоўнікаў на *-анне (-янне)*, *-энне (-енне)*, *-ка*, *-цыя*, *-іце* з абстрактным значэннем, пры гэтым ніякі род гэтых назоўнікаў пераважае (*заражэнне*, *перахворванне*, *распрацоўка*, *вакцынацыя*, *ускрыццё*).

Дзеепрыметнік як асобая форма дзеяслова ў беларускай мове значна абмежаваны ва ўжыванні ва ўсіх стылях мовы ў параўнанні з рускай мовай. Аднак у навуковых тэкстах і некаторых тэрміналагічных слоўніках ён часам сустракаецца (*аргументуючы*, *бягучы* і інш.).

Узнікненне і эвалюцыя навуковага стылю звязана з развіццём розных галін ведаў і сфер чалавечай дзейнасці. Найбольш ярка навуковы стыль праяўляецца ў пісьмовай форме маўлення, але гэты стыль, захоўваючы свае асаблівасці, шырока выкарыстоўваецца і ў вуснай форме навуковага маўлення (лекцыя, даклад).

Кантрольныя пытанні:

1. На якія групы падзяляецца лексіка навуковага стылю?
2. Як звычайна будзецца абзац у навуковым стылі?
3. Якія часціны мовы не выкарыстоўваюцца ў навуковым стылі?
4. Часцей выкарыстоўваецца вусная ці пісьмовая форма навуковага стылю?

Практычная частка

Заданне 1. *Выпішыце са слоўнікаў па 5 анатамічных, фармацэўтычных, батанічных, хімічных тэрмінаў. Складзіце по 2 сказы з тэрмінамі пералічаных навуковых дысцыплін.*

Заданне 2. *Утварыце назвы маладых істот адзіночнага і множнага ліку ад наступных назоўнікаў:*

Напрыклад: конь – жарабя і жарабё (у рускай мове – жеребёнок), жарабяты; мыш – мышаня і мышанё (у рускай мове – мышонок), мышаняты.

Крот, бабёр, лось, воўк, заяц, ліса, бусел, барсук, індук, слон, вавёрка, сабака, баран, курыца, пацук, свіння, асёл, буйвал, вярблюд, жаба, леў, тыгр, карова, казёл, зубр, авечка.

Заданне 3. *Наступныя словазлучэнні запішыце па-беларуску. Праскланяйце колькасна-іменныя спалучэнні:*

Узор: тэрмін, образовавшийся из двух греческих слов – тэрмін, які ўтварыўся з двух грэчаскіх слоў.

- 1) наука, сфарміраванаяся в конце XIX в.;

- 2) материал, обобщенный в одном исследовании;
- 3) микроскоп, изобретенный в 1609 г.;
- 4) простые микроскопы, широко используемые учеными;
- 5) Р. Гук, впервые описавший клетки растений;
- 6) открытие, стимулировавшее дальнейшие исследования;
- 7) ученый, посвятивший работе не один десяток лет;
- 8) теория, изложенная Т. Шванном;
- 9) ученый, обосновавший свои выводы;
- 10) организм, приспособившийся к новым условиям.

Заданне 4 . Знайдзіце суадносіны навуковага тэрміна і яго значэння.

1. Адаптацыя	А. Непадатлівасць арганізма якім-небудзь заразным хваробам.
2. Анабіёз	Б. Адноснае пастаянства фізіка-хімічных і біялагічных уласцівасцей унутранага асяроддзя чалавека і жывёл.
3. Гамеастаз	В. Валакністы бялок, што з'яўляецца асноўнай састаўной часткай тканкі, з якой збудаваны косці, храсткі.
4. Іхтыялогія	Г. Лекавы прэпарат, атрыманы выцяжкай з раслінных або жывёльных тканак і раствараны ў спірце ці вадзе.
5. Імунітэт	Д. Працэс развіцця чаго-небудзь.
6. Калаген	Е. Прыстасаванне арганізма, органаў пачуццяў да навакольнага асяроддзя.
7. Сакрэцыя	Ж. Працэс утварэння зялёнымі раслінамі арганічных рэчываў з вуглякіслага газу і вады пры дапамозе светлавой энергіі, якая паглынаецца хларафілам.
8. Фотасінтэз	З. Стан арганізма, пры якім жыццёвыя працэсы рэзка замаруджваюцца або спыняюцца і могуць аднавіцца пры вяртанні спрыяльных умоў.
9. Экстракт	І. Выпрацоўка і выдзяленне залозамі асобых рэчываў, неабходных для жыццядзейнасці арганізма.
10. Эвалюцыя	К. Раздзел заалогіі, у якім вывучаюцца рыбы.

Заданне 5. Перакладзіце на рускую мову наступныя словы. Параўнайце словаўтваральныя сродкі ў абедзвюх мовах. Да інішамоўных слоў падбярыце і запішыце рускамоўныя сінонімы.

Дэфармаваць, апрабоўваць, праграмаваць, дубляваць, канструяваць, пранікальны, згаральны, распазнавальны, сціскальны, растваральны, дапушчальны, злучны, сумяшчальны, адрознівальны, змешвальны, насычальны, аднаўляльны, акісляльнік, награвальнік, прарывальнік, засцерагальнік, разбуральнік, аслабляльнік, праяўляльнік, узмацняльнік.

Заданне 6. Прачытайце тэкст. Перапішыце функцыі, якія выконвае печань. Выпішыце словы, якія адносяцца да нейтральнай, агульнанавуковай і тэрміналагічнай лексікі. Вусна перакладзіце на рускую мову падкрэсленыя словы.

Функцыі печані

Печань з'яўляецца шматфункцыянальным органам. Яна выконвае наступныя функцыі:

- удзельнічае ў абмене бялкоў. Гэта функцыя выяўляецца ў расшчапленні і перабудове амінакіслот;
- удзельнічае ў абмене вугляводаў. Глюкоза і іншыя монацукры ператвараюцца ў печані ў глікаген, які адкладаецца як рэзерв цукру;
- удзельнічае ў тлушчавым абмене шляхам уздзеяння жоўцю на тлушчы ў кішэчніку. У печані адбываецца акісленне тлустых кіслот. Адна з найважнейшых функцый печані – утварэнне тлушчу з цукру. Печань з'яўляецца дэпо тлушчу;
- удзельнічае ў абмене вітамінаў, гармонаў і мікраэлементаў;
- у печані адбываецца расшчапленне многіх гармонаў;
- ахоўная (бар'ерная) функцыя печані праяўляецца ў наступным: па-першае, мікробы ў печані падвяргаюцца фагацытозу; па-другое, пячоначныя клеткі абяшкоджаюць таксічныя рэчывы. Уся кроў ад страўнікава-кішачнага тракта па сістэме варотнай вены паступае ў печань, дзе адбываецца абяшкоджванне такіх рэчываў, як аміяк (ператвараецца ў мачавіну). У печані атрутныя рэчывы ператвараюцца ў бяшкодныя парныя злучэнні;
- печань з'яўляецца дэпо крыві;
- удзел печані ў працэсах стрававання забяспечваецца галоўным чынам за кошт жоўці, якая сінтэзуецца клеткамі печані і збіраецца ў жоўцевым пузыры.

ТЭМА 3. ЖАНРЫ НАВУКОВАЙ ЛІТАРАТУРЫ. СКЛАДАННЕ АНАТАЦЫІ, РЭФЕРАТА

Тэарэтычная частка

Жанры навуковай літаратуры

Да жанраў навуковай літаратуры адносяцца: анатацыі, вучоныя запіскі, дысертацыі, манаграфіі, навуковыя артыкулы, рэфераты, рэзюмэ, тэзісы, слоўнікі, даведнікі, падручнікі, энцыклапедыі і іншыя навуковыя дакументы.

Анатацыя – кароткі выклад зместу кнігі, артыкула і пад.

Дысертацыя – навуковая работа, якая публічна абараняецца яе аўтарам на пасяджэнні спецыяльнага вучонага савета для атрымання вучонай ступені.

Манаграфія – навуковы твор, што даследуе адно якое-небудзь пытанне, асвятляе адну тэму.

Навуковы артыкул – невялікі навуковы твор у часопісе, газеце, зборніку.

Рэферат – кароткі выклад зместу кнігі, артыкула, даследавання, а таксама даклад з такім выкладам.

Рэзюмэ – кароткі вывад са сказанага, напісанага.

Слоўнік – даведачная кніга, якая змяшчае словы, размешчаныя ў пэўным парадку, тлумачыць значэнні ўключаных адзінак, дае розную інфармацыю пра іх ці іх пераклад на іншую мову або паведамляе звесткі аб прадметах, абазначаемых словамі. *Руска-беларускі слоўнік сельскагаспадарчай тэрміналогіі.*

Даведнік – даведачная кніга. *Ветэрынарны даведнік.*

Тэзіс – палажэнне, што каротка фармулюе якую-небудзь ідэю, а таксама адну з асноўных думак даклада, лекцыі і інш. *Тэзісы навуковай канферэнцыі.*

Энцыклапедыя – 1. навуковае даведачнае выданне па ўсіх ці асобных галінах ведаў у выглядзе слоўніка. *Ветэрынарная энцыклапедыя.* 2. прыведзены ў сістэму агляд розных раздзелаў, галін якой-небудзь навукі, уводзіны ў курс якой-небудзь навукі. *Энцыклапедыя навук.*

Складанне анатацыі, рэферата, тэзісаў

У жанравых адносінах навуковы стыль з'яўляецца адным з самых разнастайных. Асноўнымі жанрамі навукова-вучэбнага падстылю з'яўляюцца **анатацыя, рэферат, канспект, тэзісы.**

Рэферат (ад лац. *refferere* – 'дакладваць, паведамляць') – сціслае, кампазіцыйна арганізаванае, адэкватнае паводле сэнсу выкладанне зместу крыніцы інфармацыі (кнігі, артыкула, даследавання). Мэта рэферата – перадаць асноўную, галоўную інфармацыю, якая ўтрымліваецца ў першасным тэксце, новыя і істотныя звесткі. Рэферат павінен быць інфарматыўным, вызначаць паўнотой выкладання, аб'ектыўна перадаваць змест тэксту (кнігі). Рэферат можа быць **рэпрадуктыўным**, які ўзнаўляе змест першаснага тэксту, і **прадуктыўным**, які ўтрымлівае крытычны, творчы аналіз і асэнсаванне тэксту крыніцы.

Сярод рэпрадуктыўных рэфератаў вылучаюць **рэферат-канспект і рэферат-рэзюмэ.** Прадуктыўныя рэфераты прадстаўлены **рэфератам-аглядам** (некалькіх тэкстаў або розных пунктаў гледжання) і **рэфератам-дакладам**, які мае разгорнуты характар і побач з аналізам інфармацыі дае аб'ектыўную ацэнку стану праблемы.

У структуры рэферата кожнага тыпу можна выдзеліць тры асноўныя кампаненты:

- бібліяграфічнае апісанне;
- рэфератыўны тэкст;
- даведачны апарат.

Як і кожны навуковы тэкст, рэферат мае пэўную кампазіцыю:

- уступ (уводзіны), дзе прыводзяцца выходныя звесткі пра тэкст, інфармацыя пра аўтара, тэма і праблема даследавання;
- пералік асноўных пытанняў і праблем, пра якія гаворыцца ў першакрыніцы, вызначэнне кампазіцыі тэксту;
- аналіз самых важных, на думку аўтара, пытанняў, наяўнасць ілюстрацыйнага матэрыялу;
- агульныя высновы, вынікі па разгледжаных праблемах тэксту.

Трэба адзначыць, што мова рэферата ўтрымлівае характэрныя для дадзенага жанру навуковага стылю клішэ, якія выкарыстоўваюцца ў пэўных частках тэксту рэферата (*аўтар аналізуе праблему...; далей разглядаецца...; такім чынам, аўтар прыходзіць да высновы, што...*).

Анатацыя (ад лац. “*annotatio*” – *заўвага*) – сціслая характарыстыка тэксту з пункту гледжання зместу, формы і іншых асаблівасцей.

Сутнасць і прызначэнне анатацыі заключаецца ў тым, што яна дае кароткую (сціслую) характарыстыку інфармацыі і адказвае на пытанне, пра што гаворыцца ў тэксце. Анатацыя дае агульнае ўяўленне пра змест твора, можа даваць папярэднюю інфармацыю пра незнаёмы тэкст і тым самым дапамагае ў пошуку і адборы неабходнай інфармацыі.

Вызначаюць наступныя віды анатацый: **даведачныя, рэкамендавальныя, агульныя, спецыялізаваныя, групавыя** і інш. Аднак у навуковай дзейнасці найбольшае распаўсюджанне атрымалі даведачныя анатацыі.

Кожная анатацыя мае дзве абавязковыя часткі:

1. Бібліяграфічнае апісанне. Перад тэкстам анатацыі даюцца выходныя даныя (аўтар, назва, месца і час выдання) у намінацыйнай форме. Гэтыя даныя магчыма ўключаць і ў першую частку анатацыі.

2. Тэкст анатацыі. Звычайна анатацыя складаецца з дзвюх частак. У першай частцы фармулюецца асноўная тэма тэксту, артыкула; у другой частцы пералічваецца (назваецца) асноўныя палажэнні, задачы, робяцца высновы.

Суб’ект дзеяння ў анатацыі звычайна не называецца, таму што ён зразумелы, вядомы з кантэксту; актыўна ўжываецца пасіўныя канструкцыі. У анатацыі вызначаецца, што новага змяшчае дадзены твор у параўнанні з іншымі. Галоўная памылка пры складанні анатацыі – празмернасць інфармацыі з тэксту, паўторы, неабавязковыя фразы, наяўнасць уласных ацэнак. Анатацыя мае строга лагічную кампазіцыю, кожная частка яе павінна пачынацца з чырвонага радка.

Тэзісы – коратка сфармуляванае асноўнае палажэнне даклада, навуковага артыкула. У тэзісах лагічна і сцісла выкладаецца асноўная думка. Кожны тэзіс, які складае звычайна асобны абзац, асвятляе нейкую мікратэму. Тэзісы з’яўляюцца адным з найбольш устойлівых з пункту гледжання нарматыўнасці жанраў навуковага стылю. Да тэзісаў прад’яўляюцца патрабаванні стылістычнай чысціні і аднароднасці мовы, у іх недапушчальныя эмацыянальна-экспрэсіўныя сродкі, змешванне форм розных жанраў (анатацыі, рэзюмэ, плана і г.д.).

Такім чынам, сферы прымянення навуковага стылю вельмі шырокія і разнастайныя. Апошнім часам з улікам навукова-тэхнічнай рэвалюцыі ў грамадстве гэты стыль аказвае дастаткова моцны ўплыў на літаратурную мову. Таму кожны спецыяліст павінен добра ведаць навуковую тэрміналогію сваёй спецыяльнасці, умела карыстацца рознымі жанрамі навуковага стылю ў залежнасці ад сваёй дзейнасці.

Кантрольныя пытанні:

1. Якія жанры навуковай літаратуры вы ведаеце?
2. Што такое дысертацыя?
3. Як вы разумеце слова манаграфія?
4. Да якога падстылю навуковага стылю адносіцца канспект і рэферат?
5. Чым адрозніваецца рэпрадуктыўны і прадуктыўны рэферат?
6. Якую кампазіцыю мае рэферат?
7. У чым сутнасць і прызначэнне анатацыі?
8. З якіх частак складаецца анатацыя?
9. Якія патрабаванні ставяцца да напісання тэзісаў?

Практычная частка

Заданне 1. *Прачытайце тэкст. Вусна перакладзіце яго на беларускую мову. Складзіце і запішыце па-беларуску тэзісы прапанаванага тэксту.*

ВИРУСЫ

Заболевания растений, животных и человека, вирусная природа которых в настоящее время установлена, в течение многих столетий наносили ущерб хозяйству и вред здоровью человека. Хотя многие из этих болезней были описаны, но попытки установить их причину и обнаружить возбудитель оставались безуспешными.

В результате наблюдений Д. И. Ивановский и В. В. Половцев впервые высказали предположение, что болезнь табака, описанная в 1886 году в Голландии под названием мозаичной, представляет собой не одно, а два совершенно различных заболевания одного и того же растения: одно из них – рябуха, возбудителем которого является грибок, а другое – неизвестного происхождения. Д. И. Ивановский пришел к выводу, что мозаичная болезнь табака вызывается бактериями, проходящими через фильтры. Однако эти бактерии не способны расти на искусственных субстратах. Возбудитель мозаичной болезни называется Ивановским то «фильтрующимися» бактериями, то микроорганизмами, так как сформулировать сразу существование особого мира вирусов было весьма трудно.

По мере изучения природы вирусов в первом полу столетии после их открытия Д. И. Ивановским (1892) формировались представления о вирусах как о мельчайших организмах. Эпитет «фильтрующийся» со временем был отброшен, так как стали известны фильтрующиеся формы или стадии обычных бактерий, а затем и фильтрующиеся виды бактерий.

На основании опытов фильтрации были определены размеры вирусов. Размер наиболее мелких из них оказался равным 20–30 нм, а наиболее крупных – 300–400 нм.

Все вирусы по своей природе – паразиты. Они способны воспроизводить себя, но только внутри живых клеток. Обычно вирусы вызывают явные признаки заболевания. Попав внутрь клетки, они «выключают» ее ДНК и, используя свою собственную ДНК или РНК, дают клетке команду синтезировать компоненты вируса. Компоненты вируса способны к спонтанному образованию вириона (полностью сформированной инфекционной частицы). Клетка, израсходовав все жизнетворные соки на синтез вирусов, гибнет, перегруженная паразитами. Вирусы «разрывают» оболочку клетки и передаются в другую клетку в виде инертных частиц. Вирусы вне клетки представляют собой кристаллы, но при попадании в клетку «оживают».

Ученые, анализируя строение вещества, до сих пор не решили: считать вирусы живыми или мертвым. Вирусы, с одной стороны, обладают способностью размножаться, наследственностью и изменчивостью, но, с другой стороны, не имеют обмена веществ, и их можно рассматривать как гигантские молекулы.

Заданне 2. *Запішыце прыклады слоў-тэрмінаў, у частку якіх уваходзілі б наступныя інтэрнацыянальныя элементы.*

Грэч.: а-(ан-) – без, не; ант- (анты-) – супраць; архі- – звышгалоўны, надзвычай важны; археа- – старажытны; бія – жыццё; ген – род, паходжанне; полі- (палі-) – шмат; тэле- – далёка; -філ – прыхільнік; фота- – святло; хрона- (храна-) – час; **лац.:** аква- – вада; акт- – дзеянне; аэра- – паветра; контр- – супраць; рэ- – назад, зноў; **франц. :** аван- – перад.

Заданне 3. *Прааналізуйце правілы афармлення і методыку напісання кароткай анатацыі.*

Мэта анатацыі на артыкул – адказ на пытанне, аб чым гаворыцца ў артыкуле, гэта значыць даць агульнае ўяўленне пра артыкул.

Структура кароткай анатацыі:

1. Аўтар, назва, выходныя дадзеныя.

2. Тэма артыкула: указваецца агульная тэма крыніцы, пры гэтым выкарыстоўваецца канструкцыя *навуковы артыкул прысвечаны праблеме (тэме, пытанню).*

3. Праблематыка артыкула: пералічваецца кола пытанняў, якія разглядаюцца ў тэксце. Выкарыстоўваюцца выразы: *у артыкуле аналізуюцца (асвятляюцца, апісваюцца, разглядаюцца) наступныя праблемы; у артыкуле даецца аналіз (характарыстыка, апісанне); у артыкуле прыводзяцца вынікі; у артыкуле выкладаецца тэорыя (гісторыя, методыка, праблема); у артыкуле даследуецца пытанне (праблема, працэс, залежнасць, уласцівасці).*

4. Адрасат: адзначаецца, для каго прызначаны тэкст. Выкарыстоўваюцца канструкцыі: *артыкул прызначаецца для спецыялістаў у сферы, артыкул уяўляе цікавасць для.*

Методыка напісання анатацыі:

1. Вылучыць ключавыя словы.
2. Вызначыць тэму тэксту.
3. Складзі план тэксту з апорай на ключавыя словы.
4. Напісаць тэкст анатацыі па схеме, пералічыўшы ў яе асноўнай частцы пункты складзенага плана (гэта значыць яго праблематыку).

Узор анатацыі:

Крыжаноўскі В.А. Біялогія чалавека // Веснік медыцыны. – №4. – 2023. – С. 25 – 34.

У артыкуле прадстаўлены падрабязныя сучасныя дадзеныя аб пабудове і жыццядзейнасці клетак і тканак, прааналізаваны ўсе клетачныя кампаненты. У артыкуле разгледжаны асноўныя функцыі клетак: абмен рэчываў, уключаючы дыханне, сінтэтычныя працэсы, клетачнае дзяленне (мітоз, міёз). Праблематыка выкладу заключаецца ў параўнальным апісанні эукарыятычнай (жывёльнай і расліннай) і пракарыятычнай клеткі, а таксама вірусаў. У артыкуле падрабязна разгледжаны фотасінтэз, асаблівая ўвага надаецца класічнай і сучаснай генетыцы, прааналізавана будова тканак. Значная частка артыкула прысвечана функцыянальнай анатоміі чалавека.

Артыкул прызначаецца для вучняў школ з паглыбленым вывучэннем біялогіі, а таксама для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў, якія атрымліваюць адукацыю ў сферы медыцыны, біялогіі, экалогіі, ветэрынарыі, а таксама для школьных настаўнікаў, аспірантаў і выкладчыкаў ВНУ.

Заданне 4. Прачытайце навуковы артыкул. Растлумачце значэнне тэрмінаў і тэрміналагічных словазлучэнняў, выдзеленых у тэксце. Складзіце яго кароткую анатацыю адпаведна схеме.

Асацыяцыі

Вялікую небяспеку для жывёлагадоўлі ўяўляюць так званыя **асацыятыўныя і змяшаныя інфекцыі**, якія ў цяперашні час складаюць вялікую частку сярод хвароб інфекцыйнай прыроды.

Займацца вывучэннем “чыстых” монаінфекцый і **інвазій**, не ўлічваючы складанага сімптомакомплексу захворвання жывёл, абумоўленых **паразітацэнозамі**, малаэфектыўна як у адносінах мер дыягностыкі, так і лячэння, прафілактыкі асацыятыўных і змяшаных інфекцый.

Патамарфалагічныя змены пры **крыптаспарыдыёзе** парасят як монаінвазіі наступныя: у страўнікава-кішэчным тракце адзначаюцца дэфармацыя і атрафія варсінак, гібель залоз са замяшчэннем іх клетачнымі элементамі, якія складаюцца з эзінафілаў і лімфацытаў, пашырэнне прасветаў крыпт, слізистая дыстрафія і разбурэнне эпителиацытаў макра- і **мікрагамеацытамі і аацытамі**. Злучальная тканка інфільтруецца паліморфна-клетачнымі элементамі, мышачная абалонка вытанчаецца і расцягваецца.

Пры даследаванні парасят ва ўзросце 5-45 дзён было выяўлена асацыятыўнае цяжэнне крыптаспарадыёзаў з рота- і каранавіруснай інфекцыямі, **сальманелёзам**, **энтэравірусным гаэтраэнтэрытам** і **гемафілёзнай плеўрапнеўманіяй**. Вынікі былі пацверджаны бактэрыялагічным, вірусалагічным і паразіталагічным даследаваннямі.

Пятроў В. А. Асацыяцыі // Ветэрынарыя. – №2. – 2021. – С. 28.

Заданне 5. Зрабіце пераклад анатацыі на беларускую мову выдання «Ветеринарная энциклопедия» (том 1, Мінск, 2013).

Заданне 6. Напішыце рэферат на адну з прапанаваных тэм. Падрыхтуйце даклад на тэме рэферата (узор афармлення рэферата – Дадатак 2).

1. Яўхім Карскі – бацька беларускай філалогіі.
2. Білінгвізм у краінах свету (Заходняя Еўропа, Азія, Афрыка, Амерыка).
3. «Залаты век» у гісторыі беларускай дзяржавы.
4. Цікавыя адкрыцці ў медыцыне.
5. Вядомыя ветурачы Беларусі.
6. Гісторыя развіцця ветэрынарнай медыцыны.

Функцыянальныя стылі мовы

Стылі	Сферы выкарыстання	Мэты зносін	Стылёвыя рысы	Моўныя сродкі	Разнавіднасці
<i>Размоўны</i>	Быт; сямейныя і сяброўскія адносіны	Абмен думкамі, інфармацыяй з блізкімі, знаёмымі людзьмі	Натуральнасць маўлення, эмацыянальнасць, ацэначны характар, адсутнасць строгай лагічнасці	Агульнаўжывальныя словы, бытавая лексіка, фразеалагізмы, экспрэсіўна-эмацыянальная лексіка, няпоўныя, пытальныя, пытальна-пабуджальныя і клічныя сказы	Размоўна-бытавыя і размоўна-афіцыйныя
<i>Мастацкі</i>	Духовная сфера жыцця грамадства	Паведаміць і ўздзейнічаць на думкі і пачуцці чытача, эстэтычныя ўяўленні	Эмацыянальнасць, экспрэсіўнасць, вобразнасць стылістычная незамкнутасць, індывідуальнасць аўтара	Агульнаўжывальная лексіка, разнастайныя вобразна-выяўленчыя сродкі	Проза, паэзія, драматургія
<i>Публіцыстычны</i>	Палітыка-ідэалагічныя грамадска-эканамічныя культурныя, спартыўныя і іншыя грамадскія зносіны	Інфармаваць, уздзейнічаць, фарміраваць грамадскую думку	Даходлівасць, эмацыянальнасць, ацэначнасць і агульназразумеласць	Агульнаўжывальныя словы, ацэначная лексіка, грамадска-палітычная лексіка, метафарычнасць тэрмінаў, загадны лад дзеяслова	Газетна-публіцыстычны, радыётэлежурналісцкі, аратарскі
<i>Афіцыйна-справы</i>	Афіцыйныя дакументы, канцылярская, юрыдычная і дыпламатычная сферы	Інфармацыйная, пабуджальная рэгуляцыйная афіцыйных зносін	Паслядоўнасць і дакладнасць выкладу, аб'ектыўнасць ацэнак, стандартызацыя, адсутнасць эмацыянальнасці	Абстрактная, тэрміналагічная, спецыяльная лексіка, канцылярскія штампы, складаныя сказы	Уласна заканадаўчы, дыпламатычны, афіцыйна-канцылярскі
<i>Навуковы</i>	Навука і тэхніка, навучальны працэс	Паведаміць агульныя ці прыватныя істотныя прыкметы прадметаў, растлумачыць сутнасць з'явы, яе прычыны	Абстрактнасць, дакладнасць, аб'ектыўнасць і аргументаванасць	Агульнаўжывальныя словы, тэрміны; развітыя апавядальныя сказы, злучнікавая падпарадкавальная сувязь	Уласна навуковы, навукова-вучэбны, навукова-папулярны, навукова-тэхнічны

**Узор афармлення тытульнай старонкі рэферата, зместу, спісу
выкарыстаных крыніц і літаратуры**

Міністэрства сельскай гаспадаркі і харчавання
Рэспублікі Беларусь

Установа адукацыі
«Віцебская ордэна «Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія
ветэрынарнай медыцыны»

Кафедра замежных моў

РЭФЕРАТ

Гісторыя развіцця ветэрынарнай медыцыны

Выканаў: студэнт 1-га курса
16-й групы ФВМ
Фёдараў Андрэй Іванавіч

Праверыў: старшы выкладчык
кафедры замежных моў
Іванова І. І.

Віцебск, 2024

ЗМЕСТ

Уводзіны	3
1. НАЗВА ПЕРШАГА РАЗДЗЕЛА	
1.1. Першы падраздзел раздзела 1	4
1.2. Другі падраздзел раздзела 1	6
1.3. і г.д.	7
2. НАЗВА ДРУГОГА РАЗДЗЕЛА	
2.1. Першы падраздзел раздзела 2	8
2.2. Другі падраздзел раздзела 2	9
2.3. і г.д.	10
Заклучэнне	14
Спіс выкарыстаных крыніц і літаратуры	15

Узор афармлення выкарыстанай літаратуры

Характарыстыка крыніцы інф.	Прыклад афармлення
Адзін, два або тры аўтары	Котаў, А.І. Гісторыя Беларусі і сусветная цывілізацыя / А.І. Котаў. – 2-е выд. – Мінск: Энцыклапедыкс, 2003. – 168 с.
	Шотт, А.В. Курс лекцый по частной хирургии / А.В. Шотт, В.А. Шотт. – Минск: Асар, 2004. – 525 с.
Чатыры і больш аўтараў	Культурология: учеб. пособие для вузов / С.В. Лапина [и др.]; под общ. ред. С.В. Лапиной. – 2-е изд. – Минск: ТетраСистемс, 2004. – 495 с.
Калектыўны аўтар	Сборник нормативно-технических материалов по энергосбережению / Ком. по энергоэффективности при Совете Министров Респ. Беларусь; сост. А.В. Филипович. – Минск: Лоранж-2, 2004. – 393 с.
Шматтомнае выданне	Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000 – 2005. – 6 т.
Асобны том у шматтомным выданні	Багдановіч, М. Поўны збор твораў: у 3 т. / М. Багдановіч. – 2-е выд. – Мінск: Беларус. навука, 2001. – Т. 1: Вершы, паэмы, пераклады, належаўні, чарнавыя накіды. – 751 с.
Рэсурсы аддаленага доступу	Козулько, Г. Беловежская пуца должна стать мировым наследием [Электронный ресурс]. / Г. Козулько // Беловежская пуца – XXI век, 2004. – Режим доступа: http://bp21.org.by/ru/art/a041031.html . – Дата доступа: 02.02.2024.

РУСКА-БЕЛАРУСКІ СЛОЎНІК БІЯЛАГІЧНЫХ І ВЕТЭРЫНАРНЫХ ТЭРМІНАЎ

А

абиогене́з *м.* – абіягене́з, -зу, -зе *м.*
 абиотическая среда – абіятычнае асяроддзе
 агрессивное поведение у животных – агрэсіўныя паводзіны ў жывёл
 аистовые *мн.* – бусліныя, -ных
 аистообразные *мн.* – буслападобныя, -ных
 аммиак *м.* – аміяк, -ку *м.*
 анабиоз *м.* – анабіёз, -зу, -зе *м.*
 антитела *мн.* – антыцелы, -лаў
 арника *ж.* – купальнік, -ку *м.*

Б

багульник *м.* – багун, -ну *м.*
 бархат *м.* – аксаміт, -у *м.*
 безусловные рефлексы – безумоўныя рэфлёксы
 белена *ж.* – блёкат, -ту *м.*
 белый аист – белы бусел
 беспозвоночные *мн.* – беспазваночныя, -ых
 бесчелюстные *мн.* – бяссківічныя, -ых
 биотехнология *ж.* – біятэхналогія, -і *ж.*
 близнецы *мн.* – блізняты, -аў
 блуждающий нерв – блукаючы нерв
 бобовые *мн.* – струкавыя, -ых
 большекрылые – велікакрылыя, -ых
 борьба за существование – барацьба за існаванне
 брюшная полость – брушная поласць

В

валериана *ж.* – валяр'ян, -ну *м.*
 вегетативная нервная система – вегетатыўная нерво́вая сістэ́ма
 ветвление *ср.* – галінаванне, -я *н.*
 ветеринария *ж.* – ветэрынарыя, -і *ж.*
 ветеринарный осмотр – ветэрынарны агляд
 вилочковая железа, *ж.* – вілачкавая залоза, -ы *ж.*
 височные дуги – скроне́выя дугі
 вкус *м.* – смак, -ку *м.*
 вкусовая система – смака́вая сістэ́ма
 внутренняя секреция – унутраная сакрэ́цыя
 водоросли *мн.* – водарасці, -яў
 возбудимость *ж.* – узбудлі́васць, -і *ж.*

возбу́ждение ср. – узбу́джэ́нне, -я н.
 воро́новые мн. – крумкачо́вые, -ых
 восприя́тие ср. – успрыма́нне, -я н.
 вса́сывание ср. – усмо́ктванне, -я н.
 второ́чная проду́кция – дру́гасная праду́кцыя
 второ́чные поло́вые призна́ки – друго́радныя пала́выя адзна́кі
 выделе́тельная систе́ма – выдзяля́льная сісте́ма
 выжива́емость ж. – выжыва́льнасць, -і ж.
 вы́сшая нер́вная де́ятельность – вышэ́йшая нерво́вая дзе́йнасць

Г

гене́тика ж. – гене́тыка, -і ж.
 генети́ческая несовместі́мость – генеты́чная несумяшча́льнасць
 гиалопла́зма ж. – гіялапла́зма, -ы ж.
 гусеобра́зные мн. – гусепадо́бныя, -ых

Д

дви́гательная бля́шка – ру́хальная бля́шка
 движе́ние ср. – рух, -ху м.
 двойно́е оплодотворе́ние – двайно́е апладне́нне
 двудо́мные расте́ния – двухдо́мныя раслі́ны
 двупарноно́гие мн. – дзвюхпарнано́гія, -іх
 дома́шние живото́ные – свойская жыве́ла

Е

ежо́вые мн. – во́жыкавыя, -ых
 ено́товые мн. – яно́тавыя, -ых
 есте́ственный отбо́р – натуральны адбо́р

Ж

жа́жда ж. – сма́га, -і ж.
 желе́зы мн. – зало́зы, залоз
 желто́к м. – жаўто́к, -ку м.
 желу́док м. – страўні́к, -ку м.
 желу́дочки се́рдца – жалудачкі се́рдца
 желу́дочный сок – страўнікавы сок
 же́лчные пигме́нты – жоўцевыя пігме́нты
 жесткокры́лые мн. – цвёрдакры́лыя, -ых
 живорожде́ние ср. – жыванараджэ́нне, -я н.
 живото́ное ср. – жыве́ла, -ы ж.
 жи́зненная фо́рма – жыцце́вая фо́рма
 жирные кисло́ты – тлушчавыя кіслоты
 жирова́я тканьь – тлушчавая тка́нка
 жиры́ мн. – тлушчы, -аў

З

забо́та о пото́мстве – кло́пат пра пато́мства
загрязне́ние биосфе́ры – забру́джванне біясфе́ры
зародыш *м.* – заро́дак, -дка *м.*
зоопсихоло́гия *ж.* – зоапсіхалогія, -іі *ж.*
зоотех́ния *ж.* – заатэ́хнія, -іі *ж.*
зрачо́к *м.* – зрэ́нка, -і *ж.*
зрѐние *ср.* – зро́к, -ку *м.*
зрительная систе́ма – зро́кавая сістэ́ма

И

и́вовые *мн.* – вярбо́выя, -ых
известко́вые желе́зы – вапнавы́я зало́зы
изви́лина *ж.* – звілі́на, -ы *ж.*
изме́нчивость *ж.* – зменлі́васць, -і *ж.*
ископа́емые живо́тные – выкапнё́выя жы́вёлы
иску́сственный отбо́р – штучны́ адбо́р

К

кише́чник *м.* – кішэ́чнік, -ка *м.*
кишечнополостные *мн.* – кішачнапо́ласцевы́я, -ых
клеточная оболочка – клетачна́я абало́нка
ко́жа *ж.* – ску́ра, -ы *ж.*
ко́жные желе́зы – скураны́я зало́зы, залоз
костный мозг – касцявы́ мозг
коша́чьи *мн.* – каці́ныя, -ых
крахма́л *ж.* – крухма́л, -лу *м.*
крестоцве́тные *мн.* – крыжакве́тны́я, -ных, *мн.*
кровеносная систе́ма – крывяно́сная сістэ́ма
кроветворѐние *ср.* – крывятварѐнне, -ня *н.*
кровообращѐние *ср.* – кровазваро́т, -ту *м.*
кро́вь *ж.* – кроў, -ыві *ж.*
кровяно́е давлѐние – крывяны́ ціск
кры́лья *мн.* – кры́лы, -аў
кукушко́вые *мн.* – зязю́левы́я, -ых
культу́ра тка́ней – культу́ра тка́нак

Л

ликопо́дий *м.* – дзераза́, -ы *ж.*
лимфати́ческая систе́ма – лі́мфаты́чная сістэ́ма
лицевой нерв – нерв тва́ру

М

мерца́тельный эпита́лий – міга́льны эпіта́лій
местообита́ние *ср.* – месцапражыва́нне, -я *н.*
млекопита́ющие *мн.* – млекакорма́чыя, -ых
многоклеточные орга́низмы – мнагаклѣтачныя арга́нізмы
многоле́тние расте́ния – шматгадо́выя раслі́ны
мозговые оболо́чки – мазгавы́я абало́нкі
моло́чные желе́зы – малочны́я зало́зы

Н

надпо́ечники *мн.* – надны́рачнікі, -аў
насле́дственностъ *жс.* – спа́дчыннасць, -і *жс.*
не́бо *ср.* – па́днябенне, -ня *н.*
не́рвная систе́ма – нерво́вая сістэ́ма
не́рвная цепо́чка – нерво́вы ланцу́жок
ни́зшие расте́ния – ні́жэйшыя раслі́ны

О

обезья́на *жс.* – ма́лпа, -ы *жс.*
обме́н веществ – абме́н рэ́чываў
обоня́ние *ср.* – ню́х, нюху, *м.*
обоня́тельная систе́ма – сістэ́ма ню́ху
околошито́видные желе́зы – каляшчытападо́бныя зало́зы
оплодотво́рение *ср.* – апладне́нне, -я *н.*
опо́рно-двигательный аппара́т – апо́рна-ру́хальны аппара́т
о́рганы вкуса – о́рганы сма́ку
осязáние *ср.* – до́тык, -ку *м.*

П

пита́ние *ср.* – харчава́нне, -ня *н.*, жыўле́нне (у раслі́н), -ня *н.*
пищеваре́ние *ср.* – стравава́нне, -ня *н.*
пищевари́тельная систе́ма – стравава́льная сістэ́ма
пищевод *м.* – страваво́д, -да *м.*
плесне́вые гри́бы – цві́льныя грыбы́
плодо́витостъ *жс.* – пло́днасць, -і *жс.*
плото́ядные живо́тные – драпе́жныя живё́лы
поведе́ние *ср.* – паво́дзіны, -дзі́н *мн.*
поджелудочная желе́за – падстраўні́кавая зало́за
подко́жная мускулату́ра – падску́рная мускулату́ра
полисахари́ды *мн.* – полі́цукрыды, -аў
потоотделе́ние *ср.* – потавы́дзяле́нне, -ня *н.*
по́ечная ложа́нка – ны́рачная лажа́нка
по́чки *мн.* – ны́ркі, -ак
предсе́рдие *ср.* – пера́дсе́рдзе, -дзя *н.*

предста́тельная желе́за – праста́та, -ы *жс.*
пресмы́кающиеся *мн.* – паўзу́ны, -оў
продолжи́тельность жи́зни – праця́гласць жыцця́
пта́ицы *мн.* – пту́шкі, -ак
пыльця́ *жс.* – пыло́к, -ку *м.*

Р

раздражи́тель *м.* – раздражня́льнік, -ка *м.*
рак-отше́льник *м.* – рак-пустэ́льнік, -а *м.*
расте́ния *мн.* – раслі́ны, раслі́н

С

са́льные желе́зы *мн.* – тлу́шчавыя зало́зы
сахаро́за *жс.* – цукро́за, -ы *жс.*
свёрты́вание кро́ви – згуса́нне крыві́
связа́нкі *мн.* – звязкі́, -ак
секре́ция *жс.* – сакрэ́цыя, -і *жс.*
семе́йство *ср.* – сям’я́, -і *жс.*
се́рдце *ср.* – се́рца, -ца *н.*
скворцо́вые *мн.* – шпачы́ныя, -ых
скелет *м.* – шкі́лет, -та *м.*
скре́щивание *ср.* – скры́жаванне, -ня *н.*
слизиста́я оболочка – слізі́стая абало́нка
слух *м.* – слых, -ху *м.*
слю́нные желе́зы – слі́нныя зало́зы
соеди́нительная тка́нь – злуча́льная тканка
со́рные расте́ния – пуста́зэлле, -ля *н.*
сосно́вые *мн.* – хваё́выя, -ых
соцве́тие *ср.* – сукве́цце, -я *н.*
ста́до *ср.* – ста́так, -ка *м.*, чарада́, -ды *жс.*
ста́я *жс.* – чарада́, -ды *жс.*, згра́я, -і *жс.*
сте́бель *м.* – сцяблё́, -ла *н.*
стекло́видное те́ло – шклопадо́бнае це́ла
столбня́чная па́лочка – слупняко́вая па́лачка
стопа́ *жс.* – ступня́, -ні *жс.*

Т

таба́к *м.* – тыту́нь, -ню *м.*
тка́невая жидко́сть – тка́нкавая ва́дкасць
тка́нь *ж.* – тканка́, -кі *жс.*
ту́ловище *ср.* – ту́лава, ту́лава *род. н.*
тыквенные *мн.* – гарбузо́выя, -ых

У

углево́ды *мн.* – вугляво́ды, -аў
уксу́сная кислота – во́цатная кіслата
уро́дство *ср.* – выро́длівасць, -ці *жс.*
усло́вные рефле́ксы – умо́ўныя рэфле́ксы
устойчи́вость *жс.* – устойлі́васць, -і *жс.*

Ф

физиоло́гия *жс.* – фізіяло́гія, -і *жс.*
фотосі́нтез *м.* – фотасі́нтэз, -зу *м.*

Х

хіщні́кі *мн.* – драпе́жнікі, -аў
хромо́сомная те́орыя насле́дственна́сти – храма́сомная тэо́рыя спа́дчыннасці
хря́щ *м.* – храсто́к, -тка *м.*

Ц

цапле́вые *мн.* – чапле́выя, -ых
цветко́вые расте́ния – кветка́выя раслі́ны
цветово́е зрэ́ние – ко́леравы зрок

Ч

че́люсти *мн.* – скі́віцы, -ц
чере́дование́ покло́ений – чаргаванне́ пакале́нняў
чешу́йчатые *мн.* – луска́ватыя, -ых
чешу́я *жс.* – луска́, -і *жс.*
чувствительность *жс.* – адчува́льнасць, -ці *жс.*

Ш

шелкоп́ряд *м.* – шаўкап́рад, -да *м.*
шипóвник *м.* – шыпшы́на, -ы *жс.*
шмель *м.* – чмель, -ля *м.*

Щ

щаве́ль *м.* – шча́ўе, -я *н.*
щитови́дная желе́за – щчытападо́бная зало́за
щу́ковые *мн.* – щчу́пакóвыя, -ых

Э

эмбрио́н *м.* – эмбрыё́н, -на *м.*
эхо́лока́ция *жс.* – рэ́халака́цыя, -і *жс.*

Ю

ю́кка *жс.* – ю́ка, -і *жс.*

Я

я́блоко *ср.* – я́блык, -ка *м.*
яйце́рожде́ние *ср.* – яйцараджэ́нне, -ня *н.*
яще́рица *жс.* – яшча́рка, -і *жс.*

Выкарыстаная літаратура

1. Антанюк, Л. А. Беларуская навуковая тэрміналогія: фарміраванне, структура, упарадкаванне, канструяванне, функцыяніраванне / Л. А. Антанюк. – Мінск, 1987. – 240 с.
2. Беларуская мова : энцыклапедыя. – Мінск, 1994. – 655 с.
3. Беларускі арфаграфічны слоўнік / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы ; уклад.: Л. П. Кунцэвіч, І. У. Кандраценя ; пад рэд. А. А. Лукашанца. – 3-е выд., выпр., нов. арфаграф. напіс. – Мінск : Беларуская навука, 2012. – 695 с.
4. Булыка, А. М. Слоўнік іншамовных слоў : у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск, 1999. – 736 с.
5. Красней, В. П. Беларуская тэрміналогія : зборнік артыкулаў / В. П. Красней ; рэдкал.: Э. А. Ялоўская (адк. рэд.) [і інш.] ; навук. рэд. М.Р. Прыгодзіча. – Мінск : БДУ, 2011. – С. 134–138.
6. Красней, В. П. Навуковы стыль сучаснай беларускай літаратурнай мовы / В. П. Красней // Беларуская мова ў другой палове XX ст. : матэрыялы Міжнароднай навуковай канферэнцыі. – Мінск, 1998. – С. 16–19.
7. Куліковіч, У. І. Новае ў беларускай арфаграфіі. Правілы. Заданні. Тэсты. Слоўнік : вучэбны дапаможнік / У. І. Куліковіч. – Мінск : Новое знанне, 2009. – 104 с.
8. Лепешаў, І. А. Сучасная беларуская літаратурная мова: спрэчныя пытанні : дапаможнік / І. А. Лепешаў. – Гродна : ГрДУ, 2002. – 207 с.
9. Ляшчынская, В. А. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка : вучэбны дапаможнік / В. А. Ляшчынская. – Мінск : РІВШ БДУ, 2001. – 256 с.
10. Ляшчынская, В. А. Студэнту аб мове: прафесійная лексіка / В. А. Ляшчынская. – Мінск : ІВЦ Мінфіна, 2003. – 243 с.
11. Маршэўская, В. В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка ў сінтаксічным і стылістычным аспектах / В. В. Маршэўская. – Гродна : Навука, 2002. – 175 с.
12. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы / пад рэд.: М. Р. Судніка, М. Н. Крыўко. – Мінск : БелЭн, 2002. – 784 с.
13. Уласевіч, В. І. Беларуска-рускі тлумачальны слоўнік новых слоў і новых значэнняў слоў / В. І. Уласевіч, Н. М. Даўгалевіч. – Мінск : Аверсэв, 2013. – 253 с.

ЗМЕСТ

Уводзіны	3
Тэма 1. Функцыянальныя стылі. Навуковы стыль і яго функцыянальна-камунікатыўныя характарыстыкі	
Тэарэтычная частка	4
Практычная частка	6
Тэма 2. Кампазіцыйна-структурная арганізацыя навуковага тэксту. Лексіка твораў навуковага стылю	
Тэарэтычная частка	9
Практычная частка	12
Тэма 3. Жанры навуковай літаратуры. Складанне анатацыі, рэферата	
Тэарэтычная частка	14
Практычная частка	17
Дадатак 1. Функцыянальныя стылі мовы (табліца)	21
Дадатак 2. Узор афармлення тытульнай старонкі рэферата, зместу, спісу выкарыстаных крыніц і літаратуры	22
Дадатак 3. Руска-беларускі слоўнік біялагічных і ветэрынарных тэрмінаў	24
Выкарыстаная літаратура	30

Вучэбнае выданне

**Валынец Ірына Вячаславаўна,
Баушына Юлія Уладзіміраўна**

НАВУКОВЫ СТЫЛЬ І ЯГО АСАБЛІВАСЦІ

Метадычныя ўказанні

Адказы за выпуск С. А. Грынберг
Тэхнічны рэдактар К. А. Алісейка
Камп'ютарны набор І. В. Валынец
Камп'ютарная вёрстка Т. А. Нікіценка
Карэктар Т. А. Нікіценка

Падпісана ў друк 24.09.2024. Фармат 60x108 1/16.
Папера афсетная. Рызаграфія.
Ум. друк. л. 2,0. Вуч.-выд. л. 1,45. Тыраж 70 экз. Заказ 2519.

Выдавец: УА «Віцебская ордэна
«Знак Пашаны» дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны»
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/362 от 13.06.2014
Вул. 1-я Даватара, 7/11, 210026, г. Віцебск.
тэл. 8 (0212) 48-17-70.
E-mail: rio@vsavm.by
[http://www vsavm.by](http://www.vsavm.by)